

რუსეთის სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტია.

ბ რ ძ მ ლ ა

მარკსის მემორიის სოციალდემოკრატიული პარტიის.

№ 4

1902 — დეკემბერი,

№ 4

ბ რ ძ მ ლ ა.

„ბრძოლა“ ისევ გამოდის, გაუმარჯოს ბრძოლას ცხოვრების მიზანი კეთილდღეობა, საშუალება კი ბრძოლა: უბრძოლველად ჩვენ ერთ დღესაც ვერ გავძლებთ, ერთ მოთხოვნისადაც ვერ დაკმაყოფილებთ, ერთ საქმესაც ვერ გავაკეთებთ. ამიტომ არის, რომ ბუნებაში უოკელივე სულდგმული გამუდმებით იბრძვიან არსებობისათვის.

ბრძოლა არსებობისათვის — აი სიცოცხლის ძირითადი კანონი, მისი მატერიალური ჩარბი. აბა ნუ გააქანებთ ხელებს, გადაიდეთ ფეხი ფეხზე, ნუ ამოძრავდებით და ნურც თქვენ მაგიერ სხვას ამოძრავებთ და ნახვით თუ არ გაითვლებით სხვებისა და არ გაითქეფებით ცხოვრებაში. ამ საერთო ბრძოლაში რასაკვირვებელია, ის იმარჯვებს, ვინც უკეთ შეიარაღებული და ბრძოლის ველზედ გამაგრებულია, ერთი სიტყვით, ვისკენაც მეტი ძალაა. მაგრამ რადგანაც თვითნებური კაცის ცალკე უძლურია, ამიტომ

ტომ მრავალი ერთდება და საერთო ძალა ღონით საერთო ცხოვრებას იკაფავენ. ერთდებიან განსაკუთრებით ისინი, ვინც ერთგვარ ცხოვრების უღელშია გაბმული, ვინც ერთნაირ ტანჯვას და შევიწროებას განიცდის და, მაშასადამე, ბრძოლის საგანიც ერთი აქვთ. ასეთს შეერთებას ეწოდება ჯგუფებს ანუ კლასების შეერთება ხოლო მათ ბრძოლას ეწოდება კლასთა ბრძოლა.

საზოგადოებაში მრავალი კლასებია, მაგრამ ყველა ისინი შეიძლება ორ დიდ ჯგუფად გაიყოს: ლარიბი და მდიდარი, გაყვლეფილი და გამყვლეფელი, დაჩაგრული და დამჩაგრელი — აი ერთი მეორის მოქიშპე და მოპირდაპირე ნაწილები. ამათი ერთმანეთთან ბრძოლა შეიცავს ძველ და ახალ ისტორიას და ამ ბრძოლაში ვიმყოფებით ჩვენ დღესაც. მონა და პატრონი ძველ ქვეყანაში, ყმა და ბატონი საშუალო საუკუნოებში, მუშა და კაპიტალისტი დღეს — აი გაყვლეფილი და გამყვლეფელი კლასები. მათ შორის ატეხილი ომი სამკდრო სასიცოცხლო ომია

და ეს ომი გრძელდება დღევანდლამდე. ჩვენ თვითონ ამ ომში მონაწილე ვართ ძალა-უნებურათ, ჩაბმული ვართ მასში, მის გარეშე ვერ დარჩება ვერც ერთი ჩვენგანი და, მაშასადამე, მისი შეგნება და გათვალისწინება ბრძოლის მოგების ერთადერთი საშუალებაა.

მაშ რას წარმოადგენს დღევანდელი ბრძოლა? ვინ რისთვის იბრძვის და ვინ რისთვის უნდა იბრძოდეს?

მიმოვიხედოთ ჩვენს გარშემო, თვალი გადავაფლოთ რუსეთსა და უცხოეთს და დავინახავთ რას? იმას რომ დაჩაგრული კაცობრიობა აბოზოქრებული დამჩაგრე-რელთა წინააღმდეგ და ხმა მალღა გაჰყვირის: კმარა მტარვალეზო, გეყოფათ რაც გვტანჯეთ, შეწყდეს მტარვალეზობაო! ამ ხმით გამოღვიძებული ბატონები ამაყურად გასძახიან: არა, სრულებითაც არ კმარა, თქვენი დამონაგება ჩვენი მოვალეობაა, თქვენი გაყვლეფა ჩვენი უფლებააო! ამ ხაზოგიდო ხმაურობას ბანს აძლევს ჩვენი ქვეყანაც. პატივხდილმა და ბორკილ დაღებულმა ნაწილმა ჩვენი ერისა უკვე აღმართა დროშა ბრძოლისა და შავი ზღვის პირიდან კასპიის ზღვამდე მდებარეობა საყვირი გაისმის. მუშების არეულობა ქალაქებში, გლეხთა მოძრაობა სოფლებში, ახალგაზდების წინააღმდეგობა სასწავლებლებში — აი რით არის სავსე ჩვენი ცხოვრება.

ეს დრო საისტორიო დროა. ეს არის ჩვენი პირველი გამოღვიძება, პირველი ერის ამოდგმა და ეაი მისი ბრალი ვინც ამას ვერ ხედავს და მასში მონაწილეობას არ იღებს.

ამ ნაირათ, ქალაქისა და სოფლის მუშა ერთხმად ღაღადებს მჩაგვრელთა წინააღმდეგ. პირველი ებრძვის კაპიტალისტს მეორე მემამულეს.

ეს არის ეკონომიური ბრძოლა.

მაგრამ ხალხის მტერთ ემხრობა მთავრობა და მათ სასარგებლოთ ამუშავენს პოლიციას, ჯარსა და ჟანდარმებს. მოიგონეთ ბათუმის მუშების სისხლი, რომელიც როტშილდის სასარგებლოთ ბარბაროსულმა მთავრობამ ასე უმოწყალოთ დაღვარა, მოიგონეთ გურიის გლეხები, რომლებითაც იმავე მთავრობამ ორიოდ მემამულის სასარგებლოთ ციხეები ააქო და სოფლებში ჯარები ჩაუყენა. მოიგონეთ გურული მხუცი გლეხი, რომელიც ქეთაი ის გამხეცებულმა გუბერნატორმა საჯაროთ გააროზგინა. და მერე ყველა ეს რისთვის? იმისთვის რომ ხალხმა ლუკმა პური მოიხზა: მან სთქვა: გვეყოფა ამდენი ძარცვა, ჩვენც აღამიანები ვართ, ჩვენც გვყავს ცოლშვილიო! და ამ ხმაზე მთავრობა მოდის და ხმლით ხელში ლბრძანებს: ხმა ჩაიწყუიტეთ, არჩინეთ თქვენი მტერი, იმუშავეთ მათთვის, თქვენ მონად ხართ დაბადებულნი და მონათ უნდა დარჩეთო.

დიან, მია რობა ზეკარათ შეუერთდა ქვეყნის მთარკალთ და ორივე ერთად ჰლამის ხალხის დაჩაგრას. მაშასადამე, სანამ დღე ანდელი მთავრობა იბოგრნებს სანამ ის თავის ძალაში დარჩება, მანამდღა ხალხი ხელ-ფეხ შეზოქილი და ბორკილ დაღებულ იქნება.

ამისათვის ბრძოლა მთავრობასთან, ებრძო ყელში და უწინ უცხადიანია ხალხისა

ეს არის პოლიტიკური ბრძოლა.

მთავრობა მაშინ იქნება ხალხის მომხრე, როცა ის ხალხისაგან მომდინარეობს. ე. ი., როცა თვით ხალხი ირჩევს თავის წარმომადგენელთა სისტემის დგებიან სახერმწიფოს სათაღში.

მაშასადამე, პოლიტიკური ბრძოლის პირველი მოთხოვნილება ხალხის წარმომადგენლობა ანუ პარლამენტია.

რა არის დღევანდელი მთავრობა? ის განხორციელებული ძალ-მომრევობაა, ის მთარახის მთავრობაა, მი'თვის არ არსებობს არც წესი, არც სირცხვილი და ასე გასინჯეთ, მის მიერ ხალხის სამტროთ გამოცემულ კანონსაც კი არ ასრულებს.

ამ მთავრობის დაცვა და თავისუფლების მოპოვება—ათ რა აწერია ჩვენს დროშას, დროშას მუშა ხალხისას. დეე, ამ დროშის ქვეშ მოიყაროს თავი ყველა იმათ, ვინც კი შეიწროვებულია. მთავრობის ძალმომრეობისაგან, ვინც კი გმინავს მის უღელს ქვეშ და კვნესის მის ბრწყალებში, და მერე ვის აწევს მისი მძიმე უღელი? ყველას, გარდა გამყვლეფელთა მცირე რიცხვისა. ის ტვირთია, ის მძვილი ამოღებული ჯალათია იმპერიის ყველა ხალხთა და ერთადვის. ის ჩაგრავს ხალხთ ეკონომიურათ და პოლიტიკურათ, ის დევნის ერთა ეროვნულათ და სარწმუნოების თავისუფალ მოაზრეთ (სექტები) რელიგიურათ.

და როცა ყველა ეს დევნილნი და წამებულნი შეერთდებიან და მუშათა დროშის ქვეშ თავს მოიყრიან, მაშინ მთავრობის უკანასკნელი ყაბიცი დარეკს, ქვეყნათ სინათლე გააჩირაღდნებს და წა-

მებულთ თავისუფლება მიენიჭებთ. ამისათვის ბრძოლა მედგარი და შეურყველი, ბრძოლა თავგანწირული და ულმობელი—აი ჩვენი დროშა, და ამ დროშის ქვეშ მებრძოლნი კი—წევრნი ალექსულის ქვეყნისა.

ღიახ, „ბრძოლა“ ისევ გრძელდება, გაუმარჯოს ბრძოლას.

ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

(საშაისო)

მალღა ავმართოთ წითელი დროშა და ფერაშით მივიღეთ მტერზე, ძირს მეფის ტახტი! ძირს მტარვალები! ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

გვეყოფა ცრემლი, გვეყოფა ტანჯვა, კმარა სიკვდილი სახრჩოაწელოზე, მალღა ავმართოთ წითელი დროშა ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

ცხე და დევნა, მარად შიმშილი რკინის ბორკილი მშრომელ ხელებზე კმარა! ოხ, კმარა! ავმართოთ დროშა! ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

იქ იმპერატორს, მის მოციქულებს, შევხედებით შტიკებს ბრძოლისსანგლებზე, მოგვეყვით ვისაც გიჩქროლაფთ გული, ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

აჰა, ლეგიონს—ჩვენსავე მოძმეთ მეფე გარყვნილი თითს უშვერს ჩვენზე, მაგრამ თამამად ავმართოთ დროშა, ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

ტანჯული ხალხი აღსდგა, ამხედრდა, ა
ფაშვავებული მიდის მტარვლებზე,
წინ, მეგობარნო, ხალხისა შეილნო,
ძმებო, თამამად! ბრძოლისა ველზე!

დადლილთ, დაქანცულთ წმინდა-მსხვერპ-
ლებსა

ჩამხრჩვალთ ციმბერში, სახრჩოებელაზე,
შევცალოთ ვაშა, ავმართოთ დროშა,
ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

შავი ზღვიდამა ჩრდილოეთაზე,
ხალხი კვნესს, სწურავს ნალველს ცრემ-
ლებზე,

შევფრთღეთ, ძმებო, ერთად გავიდეთ
წითელი დროშით ბრძოლისა ველზე!

გავიდეთ დროშით და დავიძახოთ:
ხალხს გაუმარჯოს წმინდა საქმეზე!
ძირს მეტყველისი მტარვალი ყმები,
აჰა, ჩვენ ვღმერთობ ბრძოლისა ველზე!

ხალხს გაუმარჯოს! ძირს მტარვლები!
ხალხს გაუმარჯოს! თვის მტარვლებზე,
ფრთხილებს მაღლა წითელი დროშა,
ძმებო გავიდეთ ბრძოლისა ველზე.

დღესვეტოთ უკვე, მონობისა ჯაჭვი,
კმარა ბოროტი მონობის ხელებზე,
ძმებო, ვაჟ შალისა წითელი დროშა,
ძმებო, გავიდეთ ბრძოლისა ველზე!

ბუკი:

ბ რ ძ ლ ა — სოციალდემოკრატიული.

ბურჟუაზია მშრომელი ხალხის ბუნებ-
რივი მტერი, რადგან მისი სიმდიდრის

წყარო ხალხის ეკსპლუატაციაა. თანამე-
დროვე მთავრობა კი გაბატონებული კლასის
იარაღია. მაშასადამე ის კერძო საკუ-
თრების, ბურჟუაზიის დარაჯია და მუდამ
მზათა მუშათა ინტერესები მდიდართა
ინტერესებს ამსხვერპლოს. მუშა ხალ-
ხის მდგომარეობა თან და თან უფრო
აუტანელი ხდება, უკმაყოფილება იზრდებ-
ა და ბრძოლა იწყება ლატაკთა და
მყვლეფლთა შორის. გაბატონებულთა
მფარველი მთავრობაც თავიდან ფეხამდე
ხალხისაზე შეილებით (საღდათებით) გა-
მარებული იჩენს მხეცურ სასტიკობას
მუშების და გლეხების მიმართ, ის ცდი-
ლობს შეაჩეროს ყოველი მოძრაობა, რომ-
ელსაც მიზნათ მუშათა გათავისუფლება
დაუსახავს. გაქროს, ჩაკლოს ყოველივე
სურვილი წინსვლისა, მოსხვოს ყოველივე
ძალა, მიმართული ბურჟუაზიისა და მისი
მცველთა წინააღმდეგ; ის ცდილობს მდი-
დართა მცირე გუნდს დაუმარჩილოს
მშრომელი ხალხი, რომლის რიცხვი და
ტანჯვა მუდამ იზრდება. ასეთ პირობების
წინააღმდეგ კი ხანია რაც დასაკლავი ფა-
როპაში მუშათა კლასი იბრძვის. უკვე
რუსეთის მუშებმაც მათ ხელი გაუწვდი-
ნეს და გამოუცხადეს სამკდრო სასიცოცხ-
ლო ბრძოლა, რუსეთის ბურჟუაზიას და
მის ერდგულ დარაჯს — აბსოლუტიზმს,
ეკი მონარხიული თვითმპყრობელობას.
დიდი ხანია რაც ევროპაში იმართება სა-
ერთაშორისო კონგრესები, სადაც ყო-
ველ ქვეყნიდან სოციალდემოკრატთა
წარმომადგენლები თავს იყრიან და იღე-
ბენ საერთო გადაწყვეტილებას სახელ-
მძღვანელოთ ბურჟუაზიასთან ბრძოლაში.

დღეს მთელ დედა-მიწის ზურგზე შეგნებულ მუშათა რაზმი იბრძვის სოციალ-დემოკრატიულ დროშის ქვეშ. მუშა საბრძოლველ მოედანზე უშიშრათ მიდის, რადგან ბრძოლაში მას შეუძლია დაკარგოს მხოლოდ ბოროტი. საზოგადოებას მუშისათვის მეტი არაფერი შეუძენია.

მაშ ჩვენც შეუერთდეთ ჩვენს უფროს ძმებს, თამამთ ავადმყოფთ თავისუფლების დროშა და გამოუცხადოთ უღმრთელო, სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა ბურჟუაზიას და მის იარაღს თანამედროვე მთავრობას.

მაგრამ ბრძოლაცაა და ბრძოლაც, მე-ბრძოლნიცაა და მებრძოლნიც,

უწინდელ დროშიც მომხთარა ხოლმე გლეხების აჯანყება და ბურჟუებისა და თავად-აზნაურთა შორის ბრძოლა. ისტორიას არა ერთი და ორი რევოლუცია ახსოვს, მაგრამ არც ერთ იმ ბრძოლა-თაგანს მიზნათ კლასების მოსპობა არ ქონია. პირიქით წინა ეპოქის რევოლუციონერები იმას ცდილობდნენ, რომ უპირატესობა მოეპოვათ, რომ გაბატონებულ კლასათ და ექსპლუატატორებათ მარტო ისინი ყოფილიყვნენ და რამენაირათ შეექნათ ისეთი პირობები რომლების წყალობითაც უკეთესათ დაიმონავენ სხვებს და კლასიურ ბრძოლაში გამარჯვება მათ დარჩებოდათ.

ჩვენსა და უწინდელ რევოლუციონერებს შორის დიდი განსხვავებაა. ჩვენ არამც თუ უსამართლოებასა და შევიწროებასა ვგრძნობთ, არამც თუ ვიღაცით მოვიცილოთ კისრიდან დესპოტიზმის სამარცხვინო უღელი, არამედ ჩვენ მტკი-

ცეთა გვწამს ისტორიული აუცილებლობა, გვწამს, რომ საზოგადოებრივი ურთიერთობა აუცილებლათ სულ სხვა საფუძველზე უნდა დამყარდეს; ჩვენ გვწამს, რომ თანამედროვე საზოგადოება, რომელიც ორი კლასისაგან — მჩაგვრელთა და დაჩაგრულთაგან — შესდგება, უნდა მოიშალოს: ჩვენ გვწამს, რომ საწარმოო ძალების განვითარება სპობს კერძო საკუთრებას და მაშასადამე თვით კლასებსაც. ჩვენ შეგნებულნი მებრძოლნი ვართ გარკვეულის და მკაფიოთ გამოთქმული სოციალდემოკრატიული პროგრამით, რომელიც შემუშავებულია და დამყარებული მეცნიერულ საფუძველზე. ჩვენ თამამათ ვიბრძვით სოციალდემოკრატიული იდეოლოგიისათვის, რომელიც აღრეა თუ გვიან აუცილებლათ უნდა განხორციელდეს ქვეყანაზე და დაამყაროს თანასწორობა.

ჩვენი მიზანი მარტო ის კი არ არის, რომ რომელიმე კერძო კლასი გავათავისუფლოთ მონობისაგან. არა — ჩვენი მიზანი ბევრათ ფართოა, ბევრათ დიდია: ჩვენ ვიღწვით მთელი კაცობრიობის განთავისუფლებისათვის. სრულ ქეშმარიტებას აღიარებენ მარქსი და ენგელსი, როცა ამბობენ (ეკონომისტ-პარტიის მანიფესტი): „მოსპეთ ერთი კაცისაგან მეორეს ექსპლუატაცია და მით ბოლო მოეღება ერთი ერისაგან მეორე ერის ექსპლუატაციას. თვით ერში კლასიური ანტაგონიზმის მოსპობასთან ერთად მოიშაობა ერთა შორის მტრობაც“.

მაშასადამე ჩვენი გამარჯვება საყოველთაო თავისუფლებისა და თანასწორობის გამარჯვებაა.

ჩვენი იდეალის განხორციელებას ხელს უწყობს თვით ეკონომიური განვითარება.

ტექნიკის განვითარების წყალობით ექსპლუატაცია უფრო და უფრო თანოვდება, უფრო და უფრო დიდ-ძალ მსხვერპლს იგდებს თავის პრქყალებში, რომელთა შორის ქალებიცა და ბავშვებიც ბლომათაა. რაც უფრო ვიოარდება ტექნიკა, მით უფრო შედარებით წარმოების განვითარებასთან ჩაკლებ მუშახელს საჭიროებს მწარმოებელი, რადგანაც მუშის მაგიერობას ეხლა მანქანებს ასრულებიებს. ამიტომ ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში დიდი ძალი მუშა ხალხი რჩება უსაქმოთ და იძულებული ხდება ყოველდღე ბაზარზე ეძიოს სამუშაო და შეძლიოს თავისი შრომა კაპიტალისტებს, რომელნიც ამ „მეტ ხალხში“ აღარ საჭიროებენ. ცხადია ასეთ პირობებში მუშა ხალხი კიდევ უფრო დამოკიდებული ხდება კაპიტალისტებისაგან, რის გამოც მუშის ექსპლუატაცია თან და თან უფრო ძლიერდება. ყველა ეს იწვევს ოჯახის დარღვევას და გარყვნილების გავრცელებას.

ტექნიკური პროგრესი ვაჭრობა-წარმოებაში (მეუნეობასა და მრეწველობაში) უფრო მეტს და მეტს კაპიტალს თხოულობს, და ამიტომ მცირე და საშუალო შეძლების მწარმოებელთ თან და თან აძევებს წარმოებიდან, ან თან და თან უკარგავს დამოუკიდებლობას და ჩლის დამოკიდებულათ მსხვილ კაპიტალისტებისაგან.

იგივე ტექნიკური პროგრესი მწარმოებელთა შორის ამწვევებს კონკურენციას,

და საწარმოვო ძალების სიმრავლე ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში საქონლის ზედმეტ წარმოებას და კრიზისებს იწვევს. ამ გარემოებას თან მოსდევს ვაჭრობა-მრეწველობის შეფერხება, სუსტი კაპიტალისტების გაღარიბება და წარმოების ველიდან გარეკა. მათ აღგიოს, რიცხვით მცირე, მაგრამ უფრო მსხვილი კაპიტალისტები იჭერენ. მეორე მხრივ კრიზისები ათასობით და ათი-ათასობით სტოვებს ხალხს უსაქმოთ, მაშასადამე ულუკმაპუროთაც, რაც ერთი ორათ ამწვევებს მუშა ხალხის ტანჯვა-წვალებას და მათ დამოკიდებულებას კაპიტალისტისაგან. როგორც ზევით ვთქვით, კაპიტალისტთა რიცხვი მცირდება, სიმდიდრე თან და თან ცოტა პირების ხელში გროვდება. „ეს გარემოება იწვევს საშინელ საყოველთაო სიღატაკეს, მონობას, დაბეჩავენებას, გადაშენებას და ექსპლუატაციას, მაგრამ მეორე მხრივ, იგივე გარემოება მათებს პროტესტს და წინააღმდეგობას აუარებელ მუშათა მხრივ, რომლებიც თვით კაპიტალისტური წარმოების მექანიზმა თან და თან გაამრავლა, შეაჯგუფა, შეაკავშირა ერთათ და შეაგნებია თავის ინტერესები“ (მარქსი). ამნაირათ, ტექნიკური განვითარება რომელიც ამასთანავე შრომის განაწილებასა, და საზოგადო სიმდიდრის ზრდას ნიშნავს, ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში თან და თან თვალსაჩინოთ ხდება და ამკაცრებს არსებულ უთანასწორობას და აღრმავეს უფსკრულს შეძლებულთა და შეუძლებელთა შორის. ამასთანავე მატულობს მუშა ხალხის უსაქმოთ დარჩენა, მათი

შევიწროება და საყოველთაო განსაცთვ-
ლი.

ამაღირათ, პროლეტართა რიცხვი თან და
თან იზრდება, მუშებსა და კაპიტალის-
ტებთა შორის უფსკრული თან და თან
თვალსაჩინო ხდება, მაგრამ ამასთანავე
მუშათა შორის ერთსულობა, ერთგულო-
ბა და საკუთარი ინტერესების შეგნება
იზრდება. მათში უფრო და უფრო ცხო-
ველდება რწმენა სოციალური პირობათა
შეცვლის აუცილებლობისა და შეგნება
თავისი ძლევა-მოსილობისა. კლასიური
ბრძოლა მწვავედება და შეგნებულ მუშა-
თა რაზმები უფრო მჭიდროთ უკავშირ-
დებიან ერთმანეთს საერთაშორისო სო-
ციალდემოკრატიური დროშის ქვეშ და
გმზადებიან სამკვდრო-სასიცოცხლოთ შე-
ებრძოლონ ყოველგან ბურჟუაზიას. ამას-
თან ერთათ ტეხნიკის განვითარება თან
და თან თავს უყრის რამოდენიმე შეძლე-
ბულის ხელში საწარმოვო იარაღებს, და
სხვა; ამას თან მოსდევს შრომის განსა-
ზოგადოებრივება და უფრო სწრაფათ
ნდებიან ისეთი ნივთიერი პირობები,
რომლებიც აადვილებენ კაპიტალისტური
წარმოების გარდაქმნას სოციალისტური
წარმოებით. შორს არაა ის დრო, რო-
დესაც კაპიტალისტური წესწყობილები-
საგან შექანილი რევოლუციონური ძა-
ლები მოსპობენ კერძო საკუთრებას. კერ-
ძო საკუთრების მოსპობასთან ერთათ მო-
ისპობა საზოგადოებაში კლასები და ბო-
ლო მოეღება სხვა და სხვა გვარ ათას-
ნაირ ექსპლოატაციას. ასეთია ჩვენი სო-
ციალდემოკრატიული რწმენა, ასეთია
რწმენა ნამდვილ მარქსისტთა.

ქართველ მუშათა სოციალდემოკრატი-
ული პარტია ერთ რაზმთაგანია რუსეთის
მუშათა სოციალდემოკრატიული ორგა-
ნიზაციისა. იგი ადგენს ქართველ პრო-
ლეტარიატისაგან პოლიტიკურ პარტიას,
უთვალისწინებს მათ კაპიტალისტებისა და
მუშების შეურიგებელ და შეუწყნარებელ
წინააღმდეგობას, უხსნის მომავალი სო-
ციალური რევოლუციის მნიშვნელობას
და მის გასახორციელებლათ საჭირო პი-
რობებს. ამასთანავე ქართველ მუშათა
პარტია ყველა მშრომელ ხალხს უთვალის-
წინებს მის უმწეო მდგომარეობას კაპი-
ტალისტურ საზოგადოებაში და სოცია-
ლურ რევოლუციის აუცილებლობას,
როგორც ერთათ-ერთ გზას კაპიტალის
მონობიდან შრომის განთავისუფლებისას.
მუშათა სოციალდემოკრატიული პარტია
ხელს უწვდის ყველა მშრომელ ხალხს
ყველა მათ, ვისაც ასე უსირცხვილოთ
ცარცვავენ კაპიტალისტები, მემამულეები
და სხვ. იწვევს თავისაკენ ყველა იმათ
ვისიც შეხედულობა ეთანხმება პროლე-
ტარიატის შეხედულებას.

ასეთია ჩვენი პროგრამა, ასეთია ჩვენი
საზოგადო მისწრაფება.

მ ა რ ს ე ლ ი ო ზ ა .

(იმღერება მარსელიოზას ხმაზე).

ზურგი ვაქციოთ ძველ ადამს—წესებს,
ჩამოვიბერტყოთ ფეხზე მის მტვრის;
ზიზლით უცქერით ჩვენ ოქროს კერპებს,
მეუფის ტახტის ვართ მოსისხლე მტერი.

ჩვენ მხარი მივცეთ ჩვენს ტანჯულ მოძმეს,
მშიერ ხალხს ხელი ჩვენ ვაუწოდოთ,

წყვეტა და კრულვა შეუთვალაოთ მტერს
და ბრძოლის ველზე გამოვიწოდოთ.

„აღსდგე, შემოკრბი, მუშავ, აღსდგინ,
„აღსდგე მტერზედა, მშიერო ძმანო,
„შურის ძიების დასქექე ხმაო!
„გასწი, გასწი, წინ, წინ, წინ!

(მისამღერი)

შენ მოგასვენებს მხოლოდ საფლავი,
აქ კი მუდამ დღე ხარჯი იხადე.
სისხლსა გწოვს მეფე სულთამხუთავი,
მეფისთვის სისხლი ამოიხადე.

მას ჯარი ნებაჲს შენ სისხლ საღვრელათ,
მიართვი მტარვალს შენი ფაეები;
სასახლე ნებაჲს განსაცხრომელათ,
მიართვი მტარვალს შენი ძარღვები,

„აღსდგე, შემოკრბი და სხვა...

მშიერ მგლებივით მდიდართა ხროვა.
შენს ნაწვავ ნადაგს მიმოიტაცებს.
მაგ შენი ოფლით სუქს მუქთახორა
და სიმწრის ლუკმას ის ხელიდან გგლეჯს.

შიმშილით მოკვდი, რომ მან ილხინოს,
შიმშილით მოკვდი, რომ მან ბირეაზე
სინდის-ნამუსი თვისი ჩაწიხლოს,
გადადიოდეს მალაყს შენ თავზე.

„აღსდგე, შემოკრბი და სხვა..

ნუ თუ არ გვეყო ტანჯვა აქამდე,
მო, გავილაშქროთ ერთად მტრისკენა:
კავკასიიდან ვიდრე ოლგამდე
და დნებრის წყლიდან თეთრ ზღვისაკენა.

მტრობა, მაგ ძაღლებს, მდიდარ ქოთაებს,
მეფეს, — მაგ ბოროტს, სულთა მხუთავსა,
ჰკა, მუსრი ავღღ მაგ ავაზაკებს,
კარი გაუღე ცისკრის ვარსკლავსა.

„აღსდგე, შემოკრბი და სხვა...

სისხლის ფერ ცისკარს თან ამოჰყვება
მზე სიყვარულის და სამართლისა
და თუმცა ძვირათ ჩვენ დაგვიჯდება
ბედნიერება ჩვენი ქვეყნისა,

მაგრამ დაღბება მთლიან ბოროტება,
დღე გათენდება თავისუფლების,
და ყველა ერი იქ შეერთდება
კალთის ქვეშ წმიდა შრომის უფლების.

„აღსდგე, შემოკრბი, მუშავ, აღსდგინ,
„აღსდგე მტერზედა, მშიერო ძმანო,
„შურის ძიების დასქექე ხმაო!
„გასწი, გასწი, წინ, წინ, წინ!..

პოქსაოღენციება:

თფილისი. სალამი თქვენდა მებრძო-
ლნო-ამხანაგნო! სალამი თქვენდა, დამ-
ცველნო კაცობრიობის უფლება-მოკლე-
ბულ ნაწილისაო, სალამი თქვენ და
თქვენ საბრძოლველათ გაბედულ მოწო-
დებას. ჩვენთვის, რომელნიც ბრძოლაში
ვიტანჯებით, „ბრძოლა“ შეიქნება იმ
დროშათ, რომელიც შეუფერებლათ მი-
ილტვის წმინდა იდეალისაკენ, დევიზით:
„პროლეტარებო ყველა ქვეყნისაგ შეერ-
თდით“, და თავის უფლებათა და მოვა-
ლეობათა სრული შეგნებით იბრძოლებს

საერთო მტრის წინააღმდეგ! არის კიდევ, რის წინააღმდეგ ვიბრძოლოთ. აი თუნდ ჩვენი თფილისი, სადაც პირველად დაინ-
ძრა კავკასიაში მუშათა ძლევამოსილი კლასი და დაანახვა საზოგადოებას თავი-
სი ძლიერი მკლავი; აქაც კი, საცა მრე-
წველობა მეტათ ჩქარი ნაბიჯით ვითარ-
დება, ჯერ ბევრში და ბევრგან პატრი-
არქალური წესებია გამეფებული, თუმცა
უფრო აშკარაა მკვლევართა და გაყუ-
ლფთილთა, შრომის (ძალის) გამყიდველ-
თა და მყიდველთა ინტერესების წინააღ-
მდეგობა. ძლიერ კეთილი გულისხანი
არიან ჩვენი წურბელა—აღები, და მათი
გულკეთილობა ფრთებს შლის ჩვენი დე-
სპოტიური თვითმპყრობელობის ფრთათა
ქვეშე. აიღვთ მაგალითად მეფაბრიკე
ბოზარჯიანცი. ეს მუქთა-ხორა ძლიერ
ზრუნავს და ბევრსაც ფიქრობს თავის
მუშებზე და სწორეთ ამიტომაც არის
რომ თავისთან იტოვებს ამათი ქირის
«მცირეოდენ ნაწილს». მას უნდა მომშ-
ვალში მოახმაროს იგი მუშებს, ამ გზით
და მიზნით მან შეტეობა ოცდა ათი ათა-
სი მანეთი: ღიან, მეტად გულკეთილია
ბატონი ბოზარჯიანცი, იმ მამობრივი
თანაგრძნობით ეკრძება ჩვენს საქმეს და
ამიტომაც სარგებლობს ამდენი ხნის გან-
მადლობაში ამ ფულებით უპროცენტოთ.
მართლაც და რასაკადრისია მამასა და
შვილებ შორის ასეთი წვრილმანი ანგა-
რობი. ან ის რასაკადრისია, რომ ამ
მამა ბატონმა ერთ მუქნიერ ღღესმთლი-
ანად ისწავნა ეს ფულები. ის სარგებ-
ლობს ჩვენი ერთიანებზე დაშორებით
და თავისი მუშების მოთხოვნას, რომ ეგ

ფულები მოხმარებოდა. მაგათმცოდნეუ-
ლთა, ინვალიდთა და სხვა ამ გვართა
დახმარებას, — ჩირათაც არ აგდებს და
თამამათ აცხადებს, რომ არც დაემორჩი-
ლებას მას. თუ მუშებს რაზე ძალა და
უფლება აქვთ სამართლით მომთხოვონ
და მივართმეო, ბრძანებს ჩვენი გულკე-
თილი მამა-პატრონი. მუშებმა თავდა პი-
რველათ გაფიცვა გამოაცხადეს და მუ-
შაობა აღკვეთეს, მაგრამ ჩვენი მტერი და
დამამარცხებელი ხომ ყოველთვის სალი-
დარობას მოკლებულობა ყოფილა და არის
და აი აქაც ამან ჩინა თავი და მუშებმა
ისევ დაიწყეს მუშაობა. ქარხანა ამოქმედ-
და ის ფულებიც ჯერ კიდევ მის ხელშია
ან ვინ წაართმევს—მე შენ გეტყვი ჩვენი
უსამართლო სამართალი! ახლაც ამ გა-
მოურკვეველ მდგომარეობაშია საქმე და
ასე ექნება ყოველთვის, სანამ ჩვენ არ
გავიმსჭვალეობთ ერთობის გრძნობით. მა-
შინ კი გამარჯვება ჩვენი!

გაფიცვები თფილისში ჩვეულებრივი
მოვლენა გახდა. ღღეს გაფიცვაა აღელ-
ხანოვის ზავოდში, ხვალ ქართველთა
ამხანაგობის სტამბაში, ზეგ რეინის გზის
სახელოსნოებში და ასე კიდევ სხვაგან
ახლახან გაიფიცნენ მკერვალთა ქარგლე-
ბი. მათ მოითხოვეს სამუშაო ღღის შემ-
ცირება და ნაქრებზე ფასის მომატება და
მიადწიეს კიდევ საწადელს. აღებმა და-
უთმეს ორივე მოთხოვნა. ღღეს გამოკი-
ლებულია განცხადებები, რომ სამუშაო
ღღე გრძელდება ღღის რვა საათიდან
საღამოს რვაამდე, ღღის მუშაობა სრუ-
ლიათ აკრძალულია და სამუშაო ქირის
მინიმუმი დადგენილი. სახელდობრ, უცო.

ლო მუშას უნდა ექნეს არა ნაკლებ ოთხი მანეთისა კვირაში, ცოლიანებს კი არა ნაკლებ ხუთისა, თუნდაც მთელი კვირის განმავლობაში არც ერთი ნაჭერი არ ექნეს აღას დასამუშავებელი, ეს გამარჯვება შედეგია თანხმობა-ერთობისა და ეს უნდა ვიქონიოთ სახეში.

ბრძოლამ კრიტიკულ მომენტამდე მიიღწია. აშკარაა ვის დარჩება გამარჯვება, მხოლოდ საჭიროა მედგრათ ვიბრძოლოთ სოციალდემოკრატიის დროშის ქვეშ და ჩვენ ვერას დაგვაკლებენ ნიკოლოზის უნიჭო მფარველები. მათ არ ძალუძთ ჩვენი შეჩერება. მაშ ვიბრძოლოთ მედგრათ ჩვენი უფლებისათვის, სოციალისტთა წმინდა იდეალის მისაღწევად.

გაუმარჯოს სოციალურ რევოლუციას!

განსაკუთრებით სასიამოვნოა ის, რომ თფილისის მუშა ხალხმა უკვე მოიპოვა მოქალაქობრივი გულადობა და გამბედაობა, ის აღარ მალავს თავის პოლიტიკურ აზრებს და ყოველი შემთხვევით სარგებლობს მის საჯარო გამოსაცხადებლათ. ამის მაგალითები ერთობ ბევრია. ჩვენ კი მოვიხსენიებთ მხოლოდ შემდეგს: წელს ზაფხულში აქ გარდაიცვალა მუშა სოციალდემოკრატი. მუშათა კომიტეტმა მაშინვე გადაწყვიტა თავისი ამხანაგისათვის პატივი ეცა და მისი გასვენება მთავრობის საწინააღმდეგო დემონსტრაციით გადაექციათ. ამას აღმათ კარგათ მიხვდა პოლიცია, როცა ნება დართეს დიდუბიდან პეტრეპავლოვის სასაფლაოზე გაესვენებიათ ელიზავეტის ქუჩით და არა

მიხეილის პროსპექტით, მაგრამ 3000-ის თავმოყრილ მუშამ უარყო ეს განკარგულება და ცხედარი გამოატარეს აკრძალულ პროსპექტზე, გადავიდნენ რიყეს და მეტეხის ციხის კედლებთან პროცესია გაჩერდა სწორეთ იქ, სადაც არა ერთი და ორი მუშათა მებრძოლი დესპოტიზმის ძალმომრეობას განიცდიან. და აი აქ გაისმის ხალხის გულიდან ამონახეთქი ხმა: ძირს თვითმპყრობელობაო, გაუმარჯოს თავისუფლებასო! რაიცა ნიშნავს: ძირს სულმხუთავო მეტეხო, სალამი იქ დამწყვდეულ ჩვენს მოძმეთო! და ამ ხმაზე დაფაცურდა ციხის მთავრობაც, ეს არის ჩვენს დასაცემათ მოდიანო! მარა არა, ეს იყო მხოლოდ მომზადება, ვარჯიშობა მომავალი რევოლუციისა და მეტეხის კარების დაღწევისა; ეს არის რევოლუცია დიდი სამკედრო-სასიცოცხლო მოქმედებისა, რომლის უკანასკნელი აქტი იქნება, უკანასკნელი ამოსუნთქვა სულთმობრძავი მთავრობისა... ცხედარი ჩაატარეს ციხის კარებთან და მიაბარეს მიწას სასაფლაოზე, მიაბარეს და თან სხვა და სხვა რევოლუციური სიტყვებით აღთქმა დადგეს იყონ დაუძინებელი მტერი მტარვალობისა...

ასეთივე დემონსტრაცია მოხდა იმავე კვირაში მეორე მუშის გასვენების დროს. თფილისის მუშებმა იციან არა მარტო მკვდარ ამხანაგთა პატივის ცემა, არამედ ცოცხლებისაც. ამ თვეში რუსეთში გადასახლეს 22 აპრილის მანიფესტანტები, რიცხვით 6 კაცი: მამალაძე, თათა-ნეიშვილი, არაქელ ოქუაშვილი, ვიგრი-ბინ, გიორგობიანი და სხვ. პირველი ორი გაგზავნეს ბათუმით, დანარჩენი

კი ბაქოთი წავიდეს და აი ამ თვითმპყ.
რობელობის მსხვერპლთა პატივ-საცემლათ
დაიბეჭდა პროკლამაციები სამს ენაზე და
2000—3000 მუშამ ბაირაღებით და მა-
რსელიეზის სიმღერით გააცილეს ვაგზა-
ლზე. მთელი ვაგზალი პლატფორმებით
და გზებით მუშებმა დაიჭირეს, აძრული
მატარებელი გააჩერეს და ნახევარი საათი
„გაუმარჯოს თავისუფლების“ ხმაურო-
ბაში ამყოფეს. ჟანდარმები, რომელნიც
შეეცადნენ ბაირაღების წართმევას, გა-
ლახეს, ერთს ხელი მოსტეხეს. იმათ რე-
ვოლუერები ისროლეს ჰაერში, აღბათ
შესაშინებლათ. პოლიცია არ გამოჩენი-
ლა.

აქედან ცხადია, თფილისის მუშა ხალ-
ხი აღარ მალავს „თავის აზრებს, აღარ
მალავს, რომ ის დაუძინებელი მტერია
მთავრობის. და აი მთავრობა ხედავს ყვე-
ლა ამას და შორიდან უცქერის! ის ვე-
ლარ ბედავს ხელი შეუშალოს დემონსტ-
რანტებს. წინ გადაელობოს მათ და უთხ-
რას: შესდექით, ეს აკრძალულიაო! არა,
ის რაც გუშინ აკრძალული იყო, დღეს
აღარ არის აკრძალული, აღარ არის იმი-
ტომ, რომ ხალხი ცდილობს საქმით მო-
იპოვოს ის, რასაც კანონი კრძალავს.

კიდევ ასეთი გაბედული მოქმედება,
ხშირათ ასეთი მაგალითები და გზა-კვალი
დაზნეული მთავრობაც სამუდამოთ დაფ-
რთხება.

მაშ, მუშებო; მხნეობა, თავის დადება
და მტარვალთა უკანასკნელი ჟამიც დაი-
რეკება-

ამხანაგო!

წერილი ბუჩინიდან. „ქარმა რომ
საქათმე წააქციოს ეხლა ჩვენში, მემამუ-
ლეები მაშინვე პრისთავთან გაიქცევიან—
არიტაგვიშველენ ბუნტიანო“, — ასე იოხუნ-
ჯა ამას წინათ ერთმა გურულმა გლეხმა.
ეს იოხუნჯობა სრული სინამდვილეა;
საქიროა მხოლოდ იოქვას; არა მარტო
მემამულეები აზვიადებდნენ ასე საქმეს და
ყოველ ღონის ძიებას ხმარობდნენ ხალ-
ხისთვის ჩირქი მოეცხათ, ცილი დაეწა-
მებიათ და „ბუნტოვნიკებათ“ გამოეყა-
ნათ, — არა ასე მოიქცა თვით მთავრო-
ბაც; მან ხალხის სამარლიან მოთხოვნი-
ლებას, მოთხოვნილებას წმინდა ეკონო-
მიური ხასიათისას, პოლიტიკური ხასიათი
მისცა და „ურჩ“ სოფლელებს გარს ჯა-
რი შემოარტყა. სახუმაროა! მიზეზი იშო-
ვა ჩინის და ორდენების შეძენისა. მარ-
თლაც და რას თხოულობდა ასეთ უშვე-
ლებელს ხალხი, ან რა საშინელი დანა-
შაული მიუძღვის მას ვისმეს წინაშე, ან
რა მიზეზებმა გამოიწვია მოძრაობა ჩვე-
ნში?

ის ფული, რომელიც აქაურ გლეხო-
ბის ერთმა ნაწილმა თავი დაიხსნა მება-
ტონეთაგან, დღესაც თავს აწევს მათ! გა-
დასახადათ: მამასისხლათ ნასესხი ფულის
სარგებელი დღითი დღე იზრდება და
უპატრონო გლეხი უფრო და უფრო ეხ-
ვევა ჩარჩ-მოვასშეთა დაქსაქსულ ბადეში.
ამას გარდა ზედ დაუმატეთ ათას ნაირი
პირდაპირი და არა პირდაპირი სახელმ-
წიფო გადასახადი, რომლის გამოძებნაში
ასეთ დიდ უნარს იჩენენ ჩვენი სამინი-
სტრონი; ახლა კიდევ მღვდლების საარა-
ო დრაპის ფული და აღვილათ წარმო-

მღვინეთ რაზმდნიერათ უნდა გრძნობ-
დეს გლეხი თავს, თავ-დაუხსნელთა გლე-
ხობის მდგომარეობა რაღა, თქმა უნდა
კიდევ უარესია, როგორც ერთნი ისე მე-
ორენი ჩმულგებულნი არიან ბატონის მი-
წაზე იმუშაონ, რადგან თავდახსნილთ
ძალიან ცოტა აქვთ მიწა და თავ-დაუხ-
სნელნი ხომ სულ ხელ-დახანილები არი-
ან. წინად სამეოთხედით იცემოდა ყანე-
ბი და მას აქვთ, რაც თავად-აზნაურთა
მამულსაც გადასახადი დაადეს, ამ უკანა-
სკნელთაც მიწის ღალა ასწიეს და მოსა-
ვლის ნახევრისა და ორი მესამედის თხო-
ვა დაუწყეს გლეხებს: საქმე იქამდე მი-
ვიდა, რომ ყანის კიდეში გლეხი ხარს
მზამოვებდა, მოურავები იჭედდნ და სა-
ბალახოს ახდევინებდნ; ძხვი, ბატი, ქა-
თამი, რაც კი ბატონის მიწაზე გაივლი-
და (და სად არი, რომ იმისი მიწა არ
იყოს) ყველაფერზე საბალახოს ართმე-
დნ. შევიწროვდა და შეწუხდა ხალხი.
გლეხი ხნავს, თესს, ფარცხავს, თოხნის;
დღე და დღე მიწას ჩაკირკიტებს; მძიმე
და აუტანელი შრომით წელში გაწყვე-
ტილია და ყველა ამის სამაგიეროდ ნა-
ხევარჯერ მქადსაც დანატრულებულია,
მშიერ-მწყურვალ დახეტიალობს და ქა-
ჯივით შიშველ ტიტველს დაძრწის; წვი-
თა და ღაგვით მონატარი ღარიოდ გრო-
შიც სახელმწიფოს მრავეს, იმიტომ რომ
„დიდ ჩანონიკებს“ დიდი ჯამაგირები
დაუნიშნოს და ურიცხვი ჯარი ავარჯი-
შოს სროლაში, რომ ხვალ თავისავე მო-
წეს ტყვია არ ააყდინოს. რაც ამ ორ
გეშაპს გადარჩება, იქას მესამე გეშაპი
ყლიბავს — სამღვდელთა. რათა, რათ

უნდა იყოს ეს ასე? ეს საოცარი უსამა-
რთლობაა! გურული გლეხები გონიერია—
მან შეიგნო ეს უსამართლობა და ხმა
აამაღლა.
ერთ სოფელს მეორე სოფელი მიემ-
ხრო, ერთ საზოგადოებას მეორე საზო-
გადოებამ მისცა ძმურათ ხელი და უკმა-
ყოფილება და პროტესტი ცეცხლივით
მოედო გარშემო. ამ ნაირათ გლეხების
მოძრაობის მიზეზი: **შიაშილი და ბა-
ჯივრება, ბაჯივრება და შიაშილია,**
ბატონებო! რას ითხოვდა ხალხი? აი რას:
მიწის ღალის შემცირებას, საბალახოზე
გადასახადის და ღრამის ფულის მოსპო-
ვას. მღვდლებს ჯამაგირები ეძლევა, წა-
თლობისას, ჯვარის წერისას, სახლის
კურთხევისას და ათას ნაირ ჯანდაბას და
ღოზანას გვახდევინებს და ეს ღრამის
ფული კიდე რაღა უბედურებაა, ამ-
ბობს ხალხი. ნიგოთის, ჩოჩხათის, გუ-
რანთის და ხიდისთავის გლეხობა გაი-
ფიცა. გაჩდნ ჯაშუშებო. პოლიციამ მი-
ზეზი იშოვა და ჩაერია საქმეში, ჩაერია
პოლიცია და ნათლად დაანახვა ხალხს,
თუ ვის ემსახურება ის, ან ვის ინტერესს
იცავს.
დაიწყეს მოწინავე გლეხების დატუსა-
ლება. პირველათ ლანჩხუთის პრისტავმა
მისცა სხვებს მაგალითი და რამდენიმე
ნიგოთელი გლეხები დაწაბტიმრა. ხალ-
ხმა გაიგო თუ არა ეს, შეგლოვდა ერ-
თად და გადაწყვიტა დაეხსნა დაქვრილი
ამხანაგები; რეალსი კაცი მიეჭრა ნიგო-
თიდან ლანჩხუთში (შვიდი ვერსია) ბო-
ქაულის და აიძულა გაერთავისუფლებია
დაქვრილები შემდეგ მაზრის უფროსის

თანაშემწემ წერეთელმა, ამ ფლიდმა და გაიძვერა ადამიანმა, მოიწოდება ყურადღების დამსახურება, ჩამოუარა სოფლებს და კიდევ რამდენიმე მოწინავე გლეხი დააპატიმრა. წერეთელს თვით დიდი ლუბერნატორის თანაშემწე მოჰყვა ჟანდარმთა პოლიკოვნიკით და ყაზახთა რუსების რაზმით და დისციპლინის დასამყარებლათ როზგს მიმართა. წარმოაქცევინა ერთი მონჟუკი გლეხი და ხალხის თვალწინ გააროზგინა. სულ დაიჭირეს 190 კაცი; ამათში 6 ინტელიგენტი, დანარჩენი გლეხები.

ჩვენ დავინახეთ, თუ რა მიზეზებმა გამოიწვია ხალხის მოძრაობა, დავინახეთ ისიც თუ რა დანაშაული მიუძღვის ხალხს მემამულეებისა და მთავრობის წინაშე; ეს დანაშაული იმაში გამოიხატა, რომ ხალხმა ხელი წაავლო ყელში წაჭერილ თოქს, რომ თავი აუცილებელ სიკვდილისაგან დაეხსნა. სიკოცხლე ტკბილია. დავინახეთ ისიც, თუ რითი უპასუხა მთავრობამ: სატუსალოთი, მათრახებით, როზგით და ბოლოს სალდათების სოფელში ჩაყენებით.

დღეს დღეობით მთავრობა დარწმუნებულია, ვითომ ხალხში ჩააქრო მან მებრძოლი სული და დღეიდან ყველაფერი ძველებურ წეს-რიგზე დაიწყებს მიმდინარეობას. როზგმა თავისი შეასრულა: დაამყარა მონური მორჩილება და დისციპლინა. ცდება! მაგრამ ის ხომ მთავრობაა და მთავრობა კი ყოველთვის ისე უკუდმა ფიქრობს.

მიზეზი ხალხის უკმაყოფილებისა ისევ მიზეზათ დარჩა და მაშასადამე ერთი და

იგივე მიზეზი, ერთ და იმავე შედეგს გამოიწვევს. ეს ერთი. მეორე, მთავრობამ, როგორც ეს ხშირათ ხდება ხოლმე, მისა და უნებურათ დაუფასებელი სარგებლობა მოუტანა ხალხს. თავისი მტარვალური ქცევით მან ნათლათ დაანახვა გლეხობას, თუ რისი ან ვისი დამცველია ის. დღევანდელი მოძრაობა თუ მემამულეთა და სამღვდელოების წინააღმდეგ იყო მართული, მომავალ ბრძოლის პროგრამაში ის მთავრობასაც შეიტანს, და თუ დღეს ხალხი იძახდა: ბოლო მოეღოს მემამულეთა თარეშობას, შორს ჩვენგან სამღვდელოებამ, ხვალ, ამ სანატრელ ხვალ, ის დაიძახებს: ძირს თვითმპყრობელობა, ძირს ძალ-მომრეობა! დაიძახებს ამას ხალხი და ქალაქის პროლეტარიატიც ძმურათ ხელს გაუწვდის, გვერდში ამოუდგება და ერთი იდგიით გატაცებულნი დაამხობს რაც დასამხობია. ⁹⁾

წერილი გაჟღერებულა. სალამი თქვენ და, ამხანაგებო, სალამი ძმური! გილოცავთ ახალ ორგანოს, რომელმაც დიდი სამსახური უნდა გაგვიწიოს განმათავისუფლებელ მოძრაობაში. ამ ბოლო წლის პროპაგანდამ არა ერთსა და ორ ახალგაზდას

⁹⁾ ამხანათ ყველა დატუსალებულები გამოუშვეს გარდა ოცი კაცისა, რომელთა საქმე ჟანდარმების ხელშია. გურიის ადგილობრივ პოლიციის თხზვნით ჟანდარმებმა ხელ-ახლათ შეუდგენ ამ საქმის გამოძიებას, მაგრამ, როგორც მჭევრმეტყველთ, ამითაც ვერაფერი გამოუტყვევიათ.

აღუძრა სურვილი ნამდვილ ცოდნის შეძენისა და პროლეტართა თვალთა-ხედვის ისრით აღჭურვილთ, ყოველ დღიურ მოვლენათა ახსნისა და განმარტებისა.

დღეს-დღეობით მე მინდა ვისარგებლო ამ მშვენიერ შემთხვევით და გაგიზიაროთ თქვენ ის შდაბეჭდილება, რომელიც გამოვიტანე მე ამ ერთის წლისპრაქტიკულ მოქმედებიდან.

უპირველეს ყოვლისა, მე ვეცდები საზოგადოდ დავახსილოთ აქაური პროლეტარიატი და ისიც იმდენად, რამდენადაც ეს საჭიროა სოციალისტურ მოძრაობის ასახსნელად. არც ერთ ქალაქში მე არ შევხვედრივარ მუშათა შორის ისეთ ეროვნებათა სხვა-და-სხვაობას, როგორც ეს ბაქოშია. კავკასიის ათას-გვარ ტომთა გარდა აქ თქვენ შეხვდებით ტრესეთის ყოველ კუთხიდან გადმოსახლებულთ, შეხვდებით პოლონელებს, ლიტოვცებს, ლატიშებს და სხვას... არა იშვიათად შეხვდებით თქვენ ერთ დაზგაზე მომუშავეს საშუალო აზიის თურქმენს და გერმანელ ზეინკალს, ყაზანის თათარს და ინგლისელს „ტოკარს“. ძლიერ ძალას კაპიტალისას ძლევა-შლისილ შიმშილის საშუალებით მოუგროვებია ერთ ნაქერ მიწაზედ ეს აუარებელი ხალხი, იმ გამოფიტულ და მწირ მიწაზე, სადაც ხეც-კი არ იზრდება ბუნებრივად, მოუგროვებია ხალხი სულ სხვა-და-სხვა კულტურისა, მიჩვეული სულ სხვა-და-სხვა გვარ ცხოვრებას, აღზრდილი სხვა-და-სხვა პირობებში იმისთვის, რომ ათას გვარ მასალიდან რაც შეიძლება უფრო მეტი წვენი გამოსწუწნას, ბარბაროსული ექსპლუატაცია უმაღლეს წერტა-

ლამდე აიყვანოს; და ის ამ მიზანს ზედმიწევნით აღწევდა ამდენ ხანს, იმისთვის, რომ მუშებში არ იყო გაღვიძებული თვითცნობიერება და, მაშასადამე, არც კლასიური ინტერესი. ეხლა მე მინდა თქვენი ყურადღება იმ გარემოებას მივაქციო, თუ რომელი ეროვნების მუშა ხალხი რომელ სამუშაოს უფრო ეტანება.

აქამდე პროფესიონალურ მუშებად რუსეთიდან გადმოსახლებულები და უცხო მუშები ითვლებოდნენ; ზეინკლებს, „მალელშიკებს“ და სხვას. ადგილობრივ მცხოვრებთაგან ვერ შეხვდებოდით; მხოლოდ ამ ბოლო დროს პროფესიონალურ მუშებს ჩვენ ვხედავთ ქართველებში და სომხებში. თათრები, სპარსელები და მთიულები განსაკუთრებით შავ-სამუშაოს ასრულებენ. ხელოსნებად უმთავრესად ურიები გამოდიან. მუშების ასეთი დანაწილება ჩვენ შეძლების გეაძლევს წარმოვიდგინოთ, თუ მუშების რომელ კატეგორიიდან უნდა დაწყებულიყო მოძრაობა. რაღა თქმა უნდა რომ პროფესიონალური მუშები, როგორც წერაკითხვის მკოდნენი (უმეტესი ნაწილი მაინც) და შედარებით უფრო განვითარებულნი მალე ითვისებენ იდეას მუშათა ინტერესთა სალიდარობისას, მაშინ როცა შავ-მუშა ხალხში ჯერ კიდევ ძალიან ძნელად იკიდებს ფეხს რაიმე პროპაგანდა. მართლაც ასე იყო აქ: პირველად რუსი მუშები მიემხრენ მოძრაობას, შემდეგ სომხები და ქართველები; რაც შეეხება თათრებს და სპარსელებს იმათში ბაი-ბურიც არ ყოფილა.

აგერ წელიწადზედ მეტია, რაც აქ სის-

ტემატიურ წრეებში მეცადინეობა არსებობს და პროპაგანდას ვეწევით; დღითიდღე წრეები იზრდება, თანამოაზრენი გვემატებიან და რომ ეს ჩვენი შრომა ფუჭათ არ დაკარგულა ამას 21 აპრილის დემონსტრაციაც ამტკიცებს.

ღიახ, საქმე იზრდება: იდეა თანასწორობისა თანდთან გზას იკვლევს მუშათა გონებაში, და შორს არ არის ის დრო, როცა აქაური აურაცხელი მუშა ხალხი ფეხზე დადგება, როგორც ერთი კაცი. ერთი უმთავრესი იარაღი ამისთვის პრესაა და აი ისიც ხელთა გვაქვს, მაშ ვეცადოთ მეტად ბასრი იყოს ეს იარაღი.

დონის როსტოვი. 27 ნოემბ. 1902 წ. გწერთ ახალი შთაბეჭდილებით. გვაპატიეთ თუ რომელიმე ცნობა ვერ გადმოგცემთ ზედმიწევნით, რადგან ჯერ-ჯერობით ძნელია მოყვანა წეს რიგში იმისა, რაც მოხდა. როგორც თქვენ უკვე იცით ოქტომბრის გასულს როსტოვში, ტაგანროგში, ნოვოროსიაში, ტიხორეცკში და მრავალ სხვა ადგილებში დარიგდა პროკლამაციები დონის რუსეთის სოციალდემოკრატიულ მუშათა პარტიის კომიტეტისაგან, შედეგი გახლირებული აგიტაციისა იყო ის, რომ ყველა ქარხნებში მოხდა გაფიცვები. მუშათა კრება, რომელსაც დაესწრო 10000 კაცი, იმართებოდა ტემერნიკის გარეთ. ყრილობაზე სალაპარაკო საგნებათ წამოაყენეს მხოლოდ ეკონომიური კითხვები: 8 საათის სამუშაო დღე, სამუშაო ფასის მომატება, განდევნა ზოგიერთ უფროს ხელოსნებისა. ჯერ კიდევ პირველ ყრილობებზე

ზედვე გაჩნდა ორი მოწინააღმდეგე აზრი მუშათა შორის. ერთნი თხოულობდნ მხოლოდ ეკონომიურ კითხვების წამოყენებას, მეორენი კი პირველ ადგილს აძლევდნ პოლიტიკურს კითხვებს. სამწუხაროთ პირველი გრუპა უმეტესობას შეადგენდა, მაგრამ მალე გარემოება ისე შეცვალა, რომ ისენიც იძულებულნი იყვნენ მიეცათ მოძრაობისათვის პოლიტიკური ხასიათი. პოლიტიკის მიერ საშინელი შევიწროების და ყაზახების მიერ ცემის შემდეგ მოვიდა „ზაკაზნი ატამანი“ ნოვოჩერკასკიდან. გამოჩნდათუ არა ის, ხალხმა შესძახა: „ძირს თვითმპყრობელობა“ „ძირს ჯალათი!“ (შარშან ატამანმა ჩამოახრჩო სამი კაცი გოროდოვოს მკვლელობის გამო), ამ სიტყვებს მიჰყვა ზელ ქვის სეტყაც. ატამანმა უბრძანა ყაზახებს მიეტანათ იერიში მუშებზე მათრახებით, მაგრამ მუშები დაწვნენ პირქვე მიწაზე და დაფრთხალმა ცხენებმა უკან დაიწიეს. მაშინ მუშებმა ერთ წუთს დაანგრეს მახლობელი ქვის კედელი, მოემზადნ ყაზახებიც თოფის სასროლათ. შეიქნა აურზაური, აირია ერთმანეთში ყველაფერი. უფიჩილი, კვნესა მოწოდება საშველათ, თოფების გრიალი, ქვის სროლა. მოკლულთა რიცხვი რამდენია ჯერ-ჯერობით ძნელია ამისი თქმა. მაგრამ რასაკვირველია, გაცილებით მაზე მეტია, ვიდრე ცრუ და მატყუარა აღმინისტრაციამ აღიარა.

მეორე დღის საღამომდე ეზიდებოდნ საავათმყოფოში მოკლულებს და დაჭრილებს. ბევრია დაპატიმრებული, უმეტესათ ისენი ვინც კრებებზე ლაპარაკობ

დენ. ~~მოგონებები~~. რომ მათ შორის ორი ინტელიგენტი ქალიცაა.

აი ყველა ის რაც მე ჯერ-ჯერობით შემძლია შეგატყობინოთ. როდესაც გამოირკვევა ყველაფერი, მაშინ დაწერილებით შეგატყობინებთ. ამ წერილს გწერთ, რომ მალე შემეტყობინებინა რამე თქვენთვის. მოძრაობა არ შეწყვეტილა.

ქალაქში გავრუულია მოწოდებანი გენერალ ნოვიჩისა, რომლითაც ის ასხამს ქებათა-ქებას საზიზღარ თვითმპყრობელობას.

შინაური მიმოხილვა.

რევოლუციონური მოძრაობა რუსეთში თან და თან იზრდება, ვითარდება და გადაიქცა ისეთ იძლიერ ნაკადულათ, რომელიც ყოველივე დაბრკოლებას ამსხვრევს, და სჭობს. რუსეთის ყოველ კუთხეში აფრიალდა წითელი ღრწმა პროტესტისა მეფის მთავრობის, კაპიტალისტთა და სხვილ მიწათმფლობელთა წინააღმდეგ. ხარკვისა და პოლტავის გუბერნიებში მომხდარი არეულობა საუკეთესო საბუთია იმისი, რომ თუ დღეს არა ხვალ მაინც იფეთქებს ჩვენში საერთო ამბოხება და გააცამტვერებს რუსეთის თანამედროვე პოლიტიკურ წესწყობილებას.)

მეფის მთავრობა შეკრთა. ის გაკვირვებით შეცქეროდა ამ გუბერნიებში მომხდარ მოძრაობას, თავის თავს არ უჯეროდა რომ ეს მართალი იყო. მას ვერ გაჟღერებია სიზმარი იყო ეს ამბავი, თუ

ცხადი და არც საკვირველია. მართლაც, გუშინ ეს გლეხი, „მუჟიკი“ ისეთი მძნური მოთმინებით იტანდა ცხოვრების სიმწვავეს და ყველა ტანჯვას და ვაებას, რომელსაც მას ატებდა ზურგზე გაკოტრებული თუ პყრობელობა. მეფის მთავრობა ყოველ ღონის ძიებას ხმარობდა, რომ ამ გლეხისათვის დაემაღლა ქეშმარიტება და სინათლე, არ ეგემებია მისთვის ცოდნა და მეცნიერება, ცდილობდა არ განვითარებულიყო მისი ცნობიერება, და ყოველივე ეს იმისათვის, რომ გლეხს არ გაეგო და არ დაეფასებია თავისი მდგომარეობა!.. მაგრამ არსებობისათვის ბრძოლაში, რომელიც ცხოვრების საუკეთესო სკოლა — გამოათხიზლა გლეხი და შეაგნებინა მას ბრძოლის აუცილებლობა და აწი შეუძლებელია, რომ მან ისეთივე მოთმინებით და მორჩილებით აიტანოს მეფისა, მსხვილ შემამულეთა მძიმე და აუტანელი მონობა.

ღიახ, ვიმეორებთ, მთავრობა გაკვირვებას მიეცა. მაგრამ როცა მიხვდა, რომ ეს სინამდვილე იყო და არა სიზმარი, როცა შეიგნა ნამდვილი სარჩული და მიზეზი ამ მოვლენისა, მაშინვე გამოსწია ამ გუბერნიებისაკენ „დარღვეული წესიერების“ აღსადგენად თავისი ბარბაროსული საშუალებებით. სალდათების ტყვია ბოლოს უღებდა უბედურ, ცხოვრების და მონობისაგან წელში გაწყვეტილ, ტყავ-ქერქში გახვეულ, — ჩონჩხთ ქცეულ ადამიანთა არსებობას, მესხის ავლებდა უღონო ქალთა და უმანკო ბავშვთა ყაზანის მათრახი ართმევდა მათ პატივს, ტალახში სვრიდა მათ ადამიანურ ღირ-

სებას და ციხე უსპობდა მათ აღამიანის უძვირფასეს განძს — თავისუფლებას.

მეფის დესპოტიურმა მთავრობამ უარყო და ფეხით გათელა მის მიერ შედგენილი კანონები, რომელთა მიხედვით მხოლოდ სოფლის სასამართლოს განაჩენით შეიძლება გლეხის „გაროზგვა“. აღმინისტრაციას კი ამის უფლება არა აქვს. მაგრამ აბსოლიუტიზმისათვის კანონი ხომ არ არსებობს!.. ზოგიერთმა გლეხებმა უფრო აიტანეს ისეთი შეურაცყოფა, როგორც გაროზგვა და ბევრმა მათგანმა თავიც მოიკლა.

ხარკოვის გუბერნატორმა, თბა ობოლენსკიმ მიიღო ჯილდო (ორდენი) ამბოხების ჩაქრობისათვის. ვიღაც უცნობს უნდოდა ამ თავადის მოკვლა, მაგრამ მხეცი გუბერნატორი სიკვდილს გადაარჩა.

გლეხობას მეფის მთავრობა შიმშილით და ტყვეობით ხოცავს და ამ დროს იგივე მთავრობა თავად-აზნაურობას მილიონ მანეთს ხაზინიდან აძლევს... ეს ფულები კი ისევ გლეხობას უნდა გადახდეს!.. აი მეფის სამართალი!

ამისთანა ცინიკური ზომებით მეფის მთავრობა უწყობს რევოლუციის გამოწვევას, ბრძოლის წამის მოახლოვებას.

გლეხთა აჯანყებამ რემდენიმე ხნის შემდეგ თავი იჩინა სახელმწიფოს სხვა კუთხეშიც. მაისის დამდეგს გორის მაზრის გლეხებმა ააფრიალეს ბრძოლის დრო შა ბატონ მემამულეთა წინააღმდეგ. პირველი ამბოხება გამოიწვია თავად ერისთავის და მის გლეხთა შორის ატეხილმა უკმაყოფილებამ. საქმე იმაშია, რომ თავად ერისთავის მამულთა შორის არის

ერთი ნაქერი მიწა, რომლის შესახებაც დავაა დღეს სენატში. ერისთავმა არ აცალა საქმის გათავებას სასამართლოს წესით. მან დაუწყო მიწას ხვნა. გლეხებმა გამოუცხადეს უკმაყოფილება, მაგრამ ყველამ ამავით ჩაუარათ. მაშინ მათ იმარეს ძალა და გარეკეს ერისთავის მუშები მიწიდან. თავადმა ამის შესახებ აცნობა მაზრის უფროსს, მაზრის უფროსმა მოითხოვა გლეხებიდან დეპუტაცია, ვითომც და მოსალაპარაკებლათ, მაგრამ ნამდვილათ კი დასატუსაღებლათ და კიდევ ჩასვა ისინი ციხეში. მაშინ 200 გლეხმა მოიყარა თავი, მივიდა გორის მაზრის უფროსთან და მოითხოვა დეპუტაციის განთავისუფლება: უფროსმა არ შეიწყნარა მათი თხოვნა და ეს ორასი გლეხიც გამოემართა ვაჭლისაკენ, თფილისში წასასვლელათ და საჩივლელათ გუბერნატორთან, ვოგზლის ახლო მათ გზა გადაუღობა პოლიციამ და შეაყენა, მაგრამ გლეხებმა გაარღვიეს პოლიციის რაზმი და მოვიდნენ ვოგზალზე, სადაც უფრო მეტი დაბრკოლება აღმოუჩნდათ. სადგურის უფროსმა არ მისცა მათ ვაგონები ქალაქში წასასვლელათ. არც ამას მიხედეს გლეხებმა და ისინი ფეხით გამოემართნენ თფილისისაკენ. თფილისის გუბერნატორი შეფიქრიანდა ორასი კაცის დანახვაზე და რომ როგორმე თავიდან მოეშორებინა ისინი სწრაფ გამოგზავნა ისევ გორში.

რამდენიმე ხნის შემდეგ ამბოხებამ იჩინა თავი სხვა სოფლებში და მალე მთელ მაზრასაც მოედდა. სხვათა შორის მოკლეს თავ. ერისთავის მოურავიც. დასკ-

რეს გენერალ ამილახვარის ტყის დარა-
ჯი, მემამულე ინჟინერი კალატაზოვი
და მოკლეს მიროვოი პოსრედნიკი ვიზი-
როვი. გოლიცინმა განკარგულება მოა-
ხდინა მემამოხეთა სოფლებში ერთი რო-
ტა საოდათების გასაგზავნათ. როგორც
გავიგეთ მთავრობას უნდოდა ჩაეყენებინა
იქ ეგზეკუცია, რომ მითაქმულებინა სო-
ფლები ვიზიროვის მკვლელის გაცემა-
ში. მაგრამ ვერც იმან უშველა რამე მას
და ზიზიროვის მკვლელი მაინც ვერ იპო-
ვეს. ეს საშვალეობა უხერხული გამოდგა
და ვერც იხმარა იგი მთავრობამ.

გათავდა თუ არა ამბოხება გორის მა-
ზრაში ახლა მან თავი იჩინა გურიაში.
მაგრამ ჩვენ ამის შესახებ აქ არ შევძერ-
დებთ, რაუგანაც ამავე წ.-ში მკითხვე-
ლა იპოვის დაწვრილებით ცნობებს იქა-
ურ კორესპონდენტიაში, ეს ზემოთ აღ-
ნიშნული ორი გარემოება მოემატა მუ-
შათა და სტუდენტების დემონსტრაციებს
მომხმარეს ჟუკანასკნელ წლებში. მთავრო-
ბა დაიბნა. ის შეძრწუნებული ეხეთქება
აქეთ იქეთ და არ იცის რით და როგორ
უშველოს თავს. ციხემ, გადასახლება, მ,
კატორღამ და სახრჩობელამაც კი ველა-
რა უშველათ რა. პირიქით, არამც თუ
ჩაქრა ამბოხება, არამედ უფრო ვაამწვადა
და მეტის ენერგიით გამოიწვია საბრძო-
ლველათ მოწინავე მებრძოლნი.

ერთ თავის ცირკულიარში პოლიციის
დეპარტამენტი სწერს მაზრის უფროსებს,
უქადაგონ სოფლის ხალხს, დაარწმუნონ
იგი, რომ არ დაუჯერონ „მავენე“ პირებს,
რომელნიც ვითომ და პირადი ანგარიშე-
ბით (ივულისხმე: ციხე, კატორღა, გადა-

სახლება და სახრჩობელა) აჯანყებენ
ხალხს „მოწყალე მთავრობისა და კეთილ
მეფის“ წინააღმდეგ. როგორც გავიგეთ,
რუსეთის ბევრ ადგილებში მართლაც გა-
უმართავთ ამისთანა სასაცილო ქადაგება.

ადვილათ მისახვედრია, რომ ამისთანა
საშვალეობას სარკვებლობა კი არა ზარალი
მოაქვს თვით მთავრობისათვის: ხალხი
უფრო უკვირდება თავის მდგომარეობას.

გარდა ამ ზომებისა მთავრობამ მოი-
სურვა უჩვენოს ხალხს ნაკოლოზ მეორე
ნამდვილი თავისი სახით თავიდან ფეხე-
ბამდე. სწორეთ ამ აზრით ხელმწიფეც
მოგზაურობს მთელ რუსეთში და ამბობს
სიტყვებს, მხოლო ტელეგრამის სააგენ-
ტო ამ რეჩებს ჰყვებს მთელ ქვეყანას. იმ
სიტყვათა შორის, რომელიც პატარა ნი-
კოლოზ მეორემ წარმოასტკვა, საყურად-
ღებოა სიტყვა მიმართული ბალტიის ქა-
რხნის მუშათა მიმართ: ამ სიტყვაში რუ-
სეთის მეფე პირველათ გამოტყდა, რომ
მას მტრები ჰყავს. ის სთხოვდა მუშებს
იმუშაონ მშვიდათ და არ უგდონ ყური
იმ „მავენე“ ხალხს, რომელნიც ფრთ-ნაი-
რათ არიან მტერნი, როგორც მათი—მუ-
შებისა, ასე მისი—მეფისაც. ეს „მტრუ-
ბა“ რასაკვირველია ჩვენა ვართ სოციალ
დემოკრატები. საწყალი ჰკუა მოკლე ნი-
კოლოზ მეორე! მას ჰგონია მუშები მარ-
თლაც დაუჯერებენ მის სიტყვას, თით-
ქოს მათ არ იციან ვინ არის მუშათა
მტერი და ვინ მეგობარი. როგორც სჩანს
მეფეს დავიწყებია ან არა და არ უნდა
გაიხსენოს, რანაირათ მოელო ბოლო მის
გულმოდგინე მოსამსახურე ჟანდარმის
პოლკოვნიკის პირადოვის, სიცოცხლეს

მისი თვალის წინ ამავე ქარხანაში...

ამ წლის განმავლობაში კავკასიაში მოხდა ორი დემონსტრაცია, ბაქოში და ბათუმში. კავკასიაში სულ ახლათ დაიწყო მუშათა მოძრაობა, მაგრამ ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ მისი სწრაფი ზრდა მალე მიიღებს დიდ-რევოლუციურ ხასიათს. აქაური მთავრობა დღესაც შეშინებულია და ამზადებს საშინელ ზომებს მოძრაობის მოსასპობად. იმ საშუალებებს, რომლებსაც იგინი აქ ხმარობენ, უფრო საშინელნი არიან ვიდრე ყველა ის ზომები, რომელსაც აქამდე ხმარობდა მთავრობა რუსეთში, მაგალითად, ჟანდარმის აფიცერი ლავროვი დაპატიმრებულებს საზიზღრათ ექცევა: ლანძღავს, ემუქრება, სცემს და აწვალებს 10—12 საათის განმავლობაში ფეხზე დგომით. ეს ჩვეულებრივი ზომებია ამ პირუტყვისა. ჟანდარმების სიბრაზეს საზღვარი არ აქვს. მათი სიმხეცე იქამდე მიდის, რომ მზათ არიან ცოცხლათ მიწაში ჩაშარხონ ყველანი. ამ ზატხულს მტარვალებმა პოლიტიკურ დამნაშავეებს ამოუფიცრეს ფანჯრები, და როდესაც ტუსაღებმა ეს ფიცრები ჩაამტვრიეს, მტარვალებმა ხელ ახლა გაუკეთეს და შეღებეს ფიცრები წითლათ. ჩვენი საზოგადოების საუკეთესო ნაწილი კარგათ ხედავს, როგორ აწვალებენ, ართმევენ ჰაერს და უსპობენ სინათლეს მათ თანამემამულეთ, მაგრამ... ხმას არ იღებენ...

მთავრობამ ჩვეულებრივი მტარვალობა გამოიჩინა სათათრეთიდან ჩამოსული საბრალო სომხების წინააღმდეგ. როგორც ვიცით, ამ ზატხულს მეფემ სომეხ ემიგრანტებს ოსმალეთიდან მისცა ნება თავის სამშობლოში დაბრუნებისა. მან ალუთქვა ემიგრანტებს ოსმალეთის მთავრობის თანხმობაც. კავკასიის ყოველი კუთხიდან დაიწყეს დენა ემიგრანტებმა რკინის გზებისაკენ თვის სამშობლოში და ოჯახში დასაბრუნებლათ. მაგრამ მეფემ იცბიერა. მას სურდა ემიგრანტები ამ საშუალებით ერთ ადგილს შეეკრიბა. სისხლის მსმელმა სულთანმა გაიგო მეფის განზრახვა, გაუწოდა მას ღიმილით ხელი და აუკრძალა ემიგრანტებს ოსმალეთს საზღვრებზე გადასვლა. ჩვენი მტარვალის მთავრობა ცბიერებით აცხადებდა თვის გულ-მტკივნეულობას ამის შესახებ. მაგრამ როდესაც იმავე ემიგრანტებმა მოინდომეს სპარსეთში გადასვლა შახის ნება დართვით, მაშინ კი მეფის მოხელეებმა მოიხსნეს ნიღაბი და აშკარათ გწინააღმდეგებოდნენ მათი განზრახვის სისრულეში მოყვანას. ემიგრანტებს დაურიგეს დაბეჭდილი ქაღალდები, სადაც აღნიშნული იყო, რომ ამაწა და ამაწა რუხეთის ქვეშევრდომობა მიიღო. როგორ მოგწონს მკითხველო ეს ახალი ხრიკები რუხეთის მთავრობისა, რომლითაც ის თავისუფალ ხალხს და ისიც არა თვის ქვეშევრდომთ უკრძალავს რუხეთიდან გასვლას.

ეს დესპოტიზმის უმწვერვალესი საფეხურია, ეს არის პიროვნების გათელვა, მარა, მალე მოგეღება ბოლო საზიზღარო თვითმპყრობელობავ, რომ ვეღარ სთვლო ფეხქვეშ ადამიანის უფლებანი. შენმა საათმა დაჭკრა, რევოლუციის ძლიერი ტალღები აღგვავენ შენ საუკუნოთ, და შენს შესახებ დარჩება მხოლოდ ხსოვნა საზიზღრობისა და მტარვალობისა!

ამ 20—25 წლის წინეთ ერთმა მუშამ, სახელათ ალექსეიმ ასე დაათვა თავისი სიტყვა: „არ არის შორს ის დრო, როდესაც თვითმპყრობელობა სალდათებით და შტიკებით გამაგრებული გაიბნევა მტვრად“. თვითმპყრობელობის მთავრობა მაშინ ილდმებოდა ამ სიტყვებზე, ხოლო ეხლა კი ჩვენა ვხედავთ, როგორ სრულდება ალექსეის წინასწარმეტყველობა.

ხალხი ქონებით განადგურდა, გაღარიბდა, მილიონობით იხოცებიან შიმშილისაგან. რაც დრო გადის უფრო უარესობა ხდება. მეორე მხრივ, ჩვენ ვხედავთ პირადობის დაუცველობას შტურაცყოფისაგან და მუშების ამგვარად მდგომარეობას მეფის თვით ნებებისაგან. ამჟამინდელი უტიზმის გაფართოება სპობს სამართალს სასამართლოში. სამაგიეროდ ჩვენ ვხედავთ თვითნებობას და პოლიციის დაუსჯელობას, დევნას საზოგადოების საუკეთესო ნაწილისას. უკანასკნელ ათი წლის განმავლობაში ყველა ამან უაღრეს წერტილამდე მიადწია. გაგრძელება შეუძლებელია იყო. თვითმპყრობელობამ გზას შეუხვია. ამ გზაზე მის წინ აღიმართა საშინელი აჩრდილი, რომელიც ნათლათ უჩვენებს მას თვის მომავალს—მის არსებობის საფრთხით დამხობას და აი ის ამ მდგომარეობაში ჩავარდნილი ეძახის საზოგადოებას და შესთხოვს ამ ჯოჯოხეთიდან ამოყვანას. საზოგადოების ამგვარი მოწოდება არის ის ზღართი სახიობელის თოკისა, რომელსაც თვითმპყრობელობა თვითვე იცვამს კისერზე და, რომელიც მასვე წაუჭირებს კისერში სურს ამისასაღელათ. საზოგადოებამ ეს თოკი უნდა

გამოსწიოს და მიახლოს მას პირში შემდეგი პასუხი: „შენ თვით მიიყვანე ხალხი ამ მდგომარეობამდე, და შენვე დაიხსენ თავი, თუ ეს არ შეგიძლია მაშინ მოვეშორდი გზიდანო“ მაგრამ მთავრობას ამისთანა პასუხი, რასაკვირველია, არ მოეწონება, ამიტომ მან მოახდინა განკარგულება, რომ ერთის მხრივ მის მიერ მიცემულ პროგრამის გარეშე სხვა არა ითქვას რა... და მეორე მხრივ, გაიწმინდოს გუბერნიის და მაზრების კომიტეტები არა სანდო ელემენტებისაგან. მიუხედავად ამისა ყველა კომიტეტები იმ დასკვნას დაადგენ, რომ დღევანდელი საქმე თა ვითარება შეუწყნარებელია და საქმე რა დაწესდეს გადასახადი შემოსავალზე. გათანაწიორდეს გლეხი უფლებებით დანარჩენ წარდებებთან და სხვ. ერთი სიტყვით, ჩვენებურად რა ვსთქვათ, თხოულობდენ კონსტიტუციას. მეფეს შიშის ზარი დაეცა და აი ის გზა, რომელიც საიდუმლო მიწერილობის სახელმწიფოს ყველა კუთხეში რომ არაფერი არ დაბეჭდოს გაზეთში კომიტეტების დადგენილებათა შესახებ. კავკასიაში რომ უფრო მეტი სურვილები დაიბადა. ქუთაისის საგუბერნიო კომიტეტმა მოითხოვა I, სკოლების მიმატება; 2, ყველა საგნების სამშობლო ენაზე შესწავლა; 3, რუსული ენის სწავლა სამშობლო ენის საშუალებით. ეს ხომ პირდაპირი ისარი იყო. იმ 10—12 წლის წინეთ სომეხების სკოლები კავკასიაში გააუქმა მთავრობამ, რადგან იქ ყველა საგნების შესწავლა დედა ენაზე სწარმოებდა, უნდა ვიფიქროთ, რომ ჩვენ არ მოეწონება ეს დადგენილება. რაგანში

ერთი მახინჯი მაინც მოიპოვებაო. ნათქვამია და აი ამისთანა მახინჯათ მოგვევლინა კავკასიის სამეურნეო საზოგადოება. აქ მხოლოდ „დოკლადებს“ აღგენს ან ჯაშუში ცენზორი, ან პოლიციის მოსელე, ან არა და რომელიმე მშიშარა ლიბერალი, თავმჯდომარეთაც ორი „ჩინოვნიკი“ ქყავთ ამათ, რომ ყურა უვლათ გლეხს ყველაფერი აქვს, აკლავ მხოლოდ კარგი „ვოროდოვოი“. მაზრის უფროსის ჯანდიერას აზრით ეს ღრუთ ერთი საშვალეა ყველა სენის განსაკურნავათ, ის მათ მოაწესრიგებს, გაასამართლებს, პოლიციაში წაატრევს, ქრთამებს აიძებს და ზურგსაც შეუხურებს. ამავე აზრს ეთანხმება კავკასიის სასოფლო სამეურნეო საზოგადოებაც. და აი ამ დროს, როდესაც კომიტეტები ბჭობენ კაბინეტებში, მოწინავე რაზმს რევოლიუციონერებისას არ სძინავს და მიიღებენ ასრულებასში მოიყვანოს ეს განჩინება. ამავე №-ში მკითხველი შეხვდება კორესპონდენციას როსტოვიდან. ჩვენ აქ მაზე არაფერს ვიტყვით; მხოლოდ შევადარებთ მას მთავრობის გამოცხადებას. მთავრობის სიტყვით გაფიცულთა რიცხვი 3000 იყო, როდესაც ისენი 10000-დე იყვნენ. მთავრობაცრუობს, როცა ამბობს, რომ გაიფიცნენ მხოლოდ დონის როსტოვის ქარხნების მუშეებიო. ეს ტყუილია, მათთან ერთად გაიფიცნენ ტაგანროკში, ტიხირეცკში, და ნოვოროსიაში. უსინდისო მთავრობამ მუშებს თოფები დაუშინა. ის ამასაც მაღავე, რადგან იცის, რომ ეს აადევნებს საზოგადოებას, მაგრამ მაღავეს ძრწვლ უხეიროთ. თუ დაკთვალეთ დაქრი-

ლები და დახრცილები, მისი სიტყვით ორ ქალაქზე როსტოვსა და ტიხორეცკზე მოდის ცხრამეტე-ცხრამეტი კაცი. ხომ ხედავთ რა ნამდვილი ციურებია, თითქოს «ზაკაზი» მიუციათო.

თვის უკანასკნელ დღეებში მთავრობა ცდილობს როვორმე ისევ დადგეს ფეხზე და აი ის ერთი ხელათ სცარკავს, ახრჩობს, ხოცავს, აცემბირებს, და რომ დამალოს ყველა ეს მეორე ხელათ, მოწყალებას იმეტებს. მაგრამ ამ მოწყალებაც იმეტებს ისევ თავისებურათ, მეფურათ. ის გულუბრყვილოთ ფიქრობს, რომ ამათ ამაღლებს თავის თავს ხალხის თვალში. გამოვიდა რესკრიპტი, რომლითაც ნება ეძლევა უკან დაბრუნებისა მათ ვინც სტუდენტების და პოლიტიკურ დემონსტრაციებში მონაწილეობა მიიღეს. თუმცა კი მათ არა აქვთ ნება სატახტო და საუნივერსიტეტო ქალაქებში მონაწილეობის მრღებისა. ისენი უნდა დაგზავნონ იმისთანა ადგილებში სადაც შეისწავლიან „წესრიგს“! წესრიგი უნდა შეისწავლონ იმათ ვინც თხოულობს წესრიგს, ვინც თვითმპყრობელობას სთვლის უმწვერვალეს უწესრიგობათ!!! მეფის ეს მოწყალება გამოვიდა მისი სახელწოდების დღესასწაულის დღეს, 6 დეკემბერს, ეს ძრიელ მოსაწონია: მთელის წლის განმავლობაში, შეპყრობა, ჩამოხრჩობა და 6 დეკემბერს კი „მოწყალება“!!!

როგორ უცქერით ჩვენ ტარროს.

(წერილი თფილისიდან).

ამ ბოლო დროს, თფილისში მეტაა გახშირდა ტერორი: თვე ისე არ გავა

რომ ვინმე არ გამოასალმონ წუთი სო-
ფელს ან მძიმეთ არ დაასახიჩრონ. მუ-
დამ მხოლოდ ის გესმის, თუ აი ამა და
ამ პროვოკატორს გაუჩხვებს ცუდით თავი,
არა და ეს ბრიგადირი ტყვიით სასიკვდი-
ლოთ დასჭრეს და სხვ... აშკარაა აქ მთე-
ლი არგანიზაცია შემდგარა, რომელიც
დღევანდელ ჩვენი ცხოვრების პირობებს
იმ დასკვნამდ მიუყვანია, რომ გარეშე
ტერრორის არა არის რა, ან არა და
ტერრორს სთვლიან საუკეთესო საშვა-
ლებათ სოციალისტურ მისწრაფებათა გა-
ნსახორციელებლათ. ყოველ მოვლენას
თავისი მიზეზები აქვს; რა მიზეზებმა გა-
მოიწვია დღევანდელი ტერრორი? სა აი კი-
თხი, რომელიც უნდა ჩვენ გადავჭრათ.
სანამ თვით ტერრორის დაფასებას შევუ-
დგებით. ან 2—3 წლის წინათ, ჟანდარ-
მთა და პოლიციელთა უდარდებლობა და
ძილი რაღაც საარაკოს წარმოადგენდა.
წრეები სოცოსავით იზრდებოდა, აგიტა-
ცია აგიტაციაზე ხდებოდა, დღე და ღა-
მე გაერთიანებული იყო, ყოველ კუთ-
ხეში, საცო კი მუშა ბუდობდა, გაცხარე-
ბული მეცადინეობა და მზადება იყო.
მარტო 1900 წ. ზაფხულში მომხდარმა
გაფიცვამ მოიყვანა გონს მთავრობა და
თვალეები დააქყეტინა. მას აქეთ ჟანდარ-
მთა სთხზილვ და ძალა დღე დღეზე იზ-
რდება: გაამრავლეს აგენტები, შემოიღეს
დვორნიკთა ინსტიტუტი, დააარსეს ეგ-
რეთ წოდებული сыное отделение დაი-
ჭირეს და დაგზავნეს თფილისილამ მუშა-
თა საუკეთესო წარმომადგენელნი და
სხვ... ამ წაირობა წინანდებური თავისუ-
ფლება მაღსო. ყოველი ნაბიჯი საშიში

შეიქნა; წრეების გავრცელება—მოუხერხე-
ბელი, აგიტაცია მეტი სახიფათო. მოძ-
რაობა გარეგნობით შეფერხდა. ასეთ პი-
რობებში ზოგიერთებს მობეზრდა უმოძ-
რაობა და მიმართა ტერრორს... აი რი-
თი აიხსნება დღევანდელი ტერრორი,
აიხსნება მხოლოდ და კი არ გამართლ-
დება. ჩვენ ვერა-გზით ვერ გავამართლებთ
მას, ვერა გზით ვერ თანაუგრძნობთ მას.
ცდება ის, ვინც ფიქრობს, ვითომ ტერ-
რორს შეეძლოს გამოათხიზლოს ვითომ
და მიძინებული მუშათა კლასიური თვით-
ცნობიერება; ვინც ასე ფიქრობს მას ავი-
წყდება ის უბრალო ფსიხოლოგიური ჭე-
შმარიტება, რომ ერთხელ გაღვიძებულ
კლასსაურ ანტოგონიზმს ველარაფერი
ჩააქრობს. ეს ანტოგონიზმი თანდათან
იზრდება. მაშასადამე ტერრორი ამ მხრით
ყოველათ უმნიშვნელო და უადგილოა—
ის ვერაფრის გამოადვილებს, რადგან ყველა
ფსიხოლოგს, მას ის უკისრნია, რაც უიმი-
სოდაც ასრულებულია. იქნება სხვაფრივ
იყოს რაიმე სასარგებლო ტერრორი?
ვჩახოთ ესეც, მეტყვიან: ტერრორი თავ-
ზარს დასცემს მთავრობას, შიშში ჩააგ-
დებს და აიძულებს რეფორმის გზას და-
ადგესო. ისტორია სრულიად წინააღმდეგს
გვეუბნება. რა რეფორმებისთვის აიძულა
მმართველობა ევროპიელ ანარხისტებს ეპი-
დემიურმა ტერრორმა? რა შესძინა მან
ხალხს? არაფერი! რა გააკეთა რუსეთში
მესამოცდა ათე და მეოთხმოცე წლებში
მომხდარმა ტერრორმა? არაფერი..

განა ცოტა სისხლი დაიღვარა? განა
ერთი და ორი საუკეთესო შვილი რუსე-
თისა იმსხვერპლა ამ შემცდარმა მკრედე

ლებად, და რაღა შორს მივდივართ. რა გააკეთა თვით პატიოსან ბალმაშევის თავ განწირვამ? თამამათ შეგვიქლია ვთქვათ, რომ 22 აპრილის მანიფესტაციას (თფილისში) გაცილებით უფრო ღრმა მნიშვნელობა აქვს და უფრო გვაახლოვებს ჩვენ უკანასკნელ მიზანს, მანემ რომელიმე მანიტრის მკვლელობა. და რათარის ეს ასე? იმიტომ, რომ აქ ხალხია, იქ კი კერძო პირი, პირველი დაუშრობელი წყაროა, მეორე—დროებითაა, ერთი აზვირთებული ზღვა არის ძლიერა და თავზარდამცემი, მეორე - მთის ნაკადულია—მოვარდება და ჩაქრება.

ამ 30 წლის წანათ რუსეთში კიდევ გამართლდებოდა რითიმე ტერრორი, თუ გინდ იმით, რომ იმ დროს რევოლუციონურ პარტიას მარტო ინტელიგენცია წარმოადგენდა, ხალხი სრულ პასიურ როლს თამაშობდა; პირველს არავითარი კავშირი არ ჰქონდა მეორესთან, განსაკუთრებით ქალაქის პროლეტარიატთან.

დღეს კი მთელი რუსეთის ხალხი ფეხზე დგას და დღეს თუ ხვალ იერში უნდა მიიტანოს თვითმპყრობელობის დასაბოზება, საცაა დაკრავს დიდებული საათი და სწორეთ ამ დროს შორს ვერ მკვრეტელნი სისხლში ითითხნებიან. მერე ვის სისხლში? ეილაღ წუწკი პროვოკატორის და ბინძორ ჯაშუშის სისხლში. ეს კი ნამეტანია. სირცხვილია. ყოველიფერი თანდათანობის კანონს ემორჩილება. დღევანდელი ტერრორი ნაძალადეგია.

როცა ყოველივე მომწიფდება, როცა ყოველის მხრიდან, ერთსა და იმავე დროს, ამ უზარ მაზარ რუსეთისა მოისმის ხმა

საბრძოლოელი; ხალხი დაქრავს ბუკსა და ნალარას, მაშინ შეიძლება მახვილიც დაგვეკირდეს, მხოლოდ მაშინდელი ტერრორი სულ სხვა იქნება—დანა ხირურგის ხელში სიცოცხლის მომცემია.

ამნაირათ ჩვენ სრული წინააღმდეგ ვართ ტერრორის, რადგან ის ყოვლად უვარგისი საშვალგებაა, სოციალურ საკითხის გადასაწყვეტათ; ის უქსაქსავს და ასუსტებს ჩვენ ძალას.

ვინც ჩვენ ორგანიზაციას ეკუთნის, უნდა ემორჩილებოდეს საერთო განაჩენს და რევოლუციონურ მოძრაობის შემაფერხებლათ სთვლის ტერრორს.

ვინც წინააღმდეგი შეხედულებისაა, ის აფერხებს საერთო საქმეს.

ამ კითხვაზედ შემდეგში უფრო ვრცლათ მოვილაპარაკებთ.

ბათოშიდგან მივიღეთ უამდები დეკრეტი.

9 დეკემბერს როტშილდის მუშები გავიფიცენით. მიზეზი იყო ეგრედ წოდებული „ვიჩიტკები“. მოვითხოვეთ: სახალხო სახლის აგება, სახალწლო საჩუქარი—ერთი თვის ჯამაგირი ზედმეტი. საავადმყოფო—თფილისის რკინის გზის პირობებით, ერთი აბაზის მომატება იმ მუშებისთვის, რომლებიც დღეს 19 შაურს იღებენ, დათხოვნა სამსახურიდან რამდენიმე ჯაშუშისა და სხვა. ზავოდმა უარი გამოგვიცხადა, მაგრამ ჩუმათ კი ცდილობდა როგორმე შეგვრიგებოდა. დღეს 17 ყველა მუშებმა „რასჩოტი“ მოვითხოვეთ, გვთხოვეს შაფათამდე მოცდა. გამოვბრუნ-

დით ვიქნებოდნოთ აბასზე მეტი კაცი, გზაზე შემოსძახეს სიმღერა „ნეტა რას ნადვლობ ვაქვაცო“ (ამ სიმღერას კავკასიის მუშები მარსელიეზას მაგიერათ მღერიან) ხალხი გაცოცხლდა, სახელდახელოთ ავადრიალეთ წითელი ხელსახოცი. გაისმა. ძახილი: „გაუმარჯოს თავისუფლებას, ძირს თვითმპყრობელობა“. პატარა ხან უკან მოიტანეს წითელი აბრეშუმის ხელსახოცი. ხალხის აღტაცება უმწვერვალესობამდი მივიდა, გამოჩნდა არატორი—მუშა, რომელმაც მხურვალე გამამხნეველ სიტყვა წარმოასტკვა. ორი ვერსი გზა გავიარეთ და საუცხოვოთ ჩაიარა სალდათები შემოგვხდნენ გზაში. მუშებმა დაუძახეს „**братцы-солдаты, да здравствует свобода**“ (ძმებო, სალდათებო, გაუმარჯოს თავისუფლებას) იმათაც ქუდები მოიხადეს „**да здравствует свобода товарищи**!“ (გაუმარჯოს თავისუფლებას ამხანაგებო). გაფიცვის შედეგს გაცნობებთ.

მუშა.

რედაქციისაგან.

სხვა და სხვა ხელ შემშლელ პირობებს გამო, ვერ ვპირდებით, მკითხველს „ბრძოლის“ ნომრების პერიოდულ გამოცემას, მაგრამ, რედაქცია ეცდება რაც შეიძლება ხშირათ მიაწოდოს მკითხველს, ბრძოლის ახალი ნომრები და წინ შეგებოს ყველა იმ მოახლოვნილებებს, რომელიც უღვიძებს შეგნებულ პროლეტარიატს თანამედროვე ცხოვრების პირობები, და რომელთა დასაქმებულებლათ აძულებულია არა ღვგალუქ პრესას მ. მარ-

თოს ამისათვის საჭიროა რედაქციასა და მკითხველთა შორის დამყარდეს მკიდრო კავშირი, სრული ურთი-ერთობა. ვთხოვთ ყველას, შეძლებისა და გვართ მოკვაწოდონ ცნობები მუშათა მოძრაობის და აგრეთვე მუშაობის და კაპიტალისტთა უმგებანო საქციელის შესახებ, შეგვატყობინონ ყველა საყურადღებო ცნობები, რომელიც საზოგადოთ მუშის მდგომარეობას შეეხება და ახასიათებს.

ვეგებებით ჩვენს ახალ მოძმეთ! ვეგებებით მათ გამოსვლას საერთო ასპარეზზე ჩვენთან ერთათ! გაუმარჯოს მუშათა საქმეს, გაუმარჯოს რუსეთის ტახტის დამხობას, ჩვენს ხელებზე ბორკილის შესახსნელათ და პროლეტარიის გასამარჯვებლათ. აჰა ძმებო ჩვენი ხელი და გულიც!...

გამოვიდა სომხურ ენაზე სოციალდემოკრატიული ჟურნალი „პროლეტარი“.

შეცთომის გასწორება:

მე-5 გვერდზე 2 სვეტში მე-27 სტრიქონში არის: ეკონომისტ-პარტიის მანიფესტი, უნდა იყოს: კომუნისტთა პარტიის მანიფესტი.

ყოველივე საჭირო ცნობა ვთხოვთ მოგვაწოდოთ შემდეგი ადრესით. J. H. W. Dietz Nachf (G. m. b. H.) in Stuttgart.

სტატია „ბრძოლისა“.